پێشەکیی وەرگێڕ

وشـــەی دیموکراســـی بـــۆ ئـــێمەی ســـتەمدیدە، تەرزێکـــی خۆشـــی هەبوو؛ هەرکات بەر گوێمان دەکەوت، دونیایەکی جوان دەهاتە پێش چاومـان: ژیـانێکی شارسـتانی، ئـازادیی ڕادەربـڕین، پێشـکەوتن و خۆشـــگوزەرانی، هەڵبـــژاردن و میـــدیای ئـــازاد، هتـــد. بەڵام ئەم خۆشـــخەیاڵییە خەریـــکە لەناودەچێـــت و شـــێوەی ڕاســـتەقینەی دیموکراسـییەتی هـاوردەکراوی ڕۆژئـاوا وردە وردە سـەردەردێنێت. کاتێک سـەیری چواردەورمـان دەکەیـن، کاتێک ئەو هەمـوو بێدادی و گەنـدەڵی و هەژارییە دەبینـین، کاتێک ئەو هەمـوو چەک و خـوێن و کۆچ و ماڵوێرانییە دەبینین، کاتێک ئەو هەموو سیناریۆ و ڕێکەوتنە ژێربەژێرەی باوکـانی دیموکراسـی و سـتەمکاران دەبینـین، تێدەگەین دیموکراســـی هـــیچ نیـــیە جـــگە لە وشـــەیەکی بـــاقوبریق بـــۆ پەردەپۆشـــکردنی تـــاوان و بەدیهێنـــانی بەرژەوەنـــدیی دەســـەڵاتە ملهوڕەکـان. ئەگەر جـاران زلهێزەکـان بە زەبـری هێـز وڵاتانیـان داگیرکـردایە و دەسـەڵاتی خۆیـان بسـەپاندایە، ئەمـڕۆ بە نەرمـی و بەناوی بەخشینی دیموکراسییەوە وڵاتان داگیر دەکەن و خۆیشیان وەک چاکەکـار نیشـاندەدەن. سـەرمایەداری هێنـدە بە ژێـری ئـێش

دەکـات بــوارێکی بـۆ ڕامــان لە ڕووی ڕاســتەقینەی ئەو سیســتەمە نەهـێڵاوەتەوە؛ دیموکراسـیی کـردووە بە ماسـکێک بـۆ شــاردنەوەی ڕووی نەگریسـی خـۆی، دیموکراسـییەتێکی خـز و فریـودەر کە کـار لەسەر هەوەس و ئارەزووەکانمان دەکات. تاکگەرایی دەکاتە بەدیلـی هەرەوەزی و کـاری دەسـتەجەمعی، مـرۆڤ لە بەهاکـان دادەماڵێت و دەیکــاتە مرۆڤێکــی ڕووت و دامــاڵراو، دەیکــاتە تــاکێکی بێبــاک و بەرخـۆر، تاکێک نە خەمـی گشـتی هەبێت نە ئایـدیا، تـاکە خەمێک کە هەیبێت ورگـی و مۆبـایلەکەی بێت. بـازاڕکردن دەکـاتە ئایـدۆلۆژیا و بانگەشـەی نەمانی ئایدۆلۆژیاش دەکات، سـوپەرمارکێت دەکاتە بتێک و هانماندەدات شـەو و ڕۆژ تەوافی بکەیـن و بەدەوریـدا بخـولێینەوە، لەکاتێکـدا بانگەشــەی شـکاندنی بتەکـان و نەهێشـتنی پیرۆزییەکــان دەکــات. ئەمــڕۆ ســەرمایەداری لە پێســتی دیموکراســیدا، لەبــری زەبروزەنــگ، بە میــدیا و سۆشــیاڵ میــدیا و پەروەردە، خەڵــک ڕامــدەکات و لە جوڵەیــان دەخــات؛ لەبــری ســێدارە و زینــدان و ئەشــکەنجەدان، بە درامــا و سێکســچات و ڤیــدیۆگەیم، مرۆڤەکــان لەسیاســـــەتدەخات؛ لەبـــری داگیرکــــاری و لەشکرکێشــــی، بە هەنــاردەکردنی ئــازادی و دیموکراســی و سیســتەمی هەڵبــژاردن، هەرچی سامانی سـەر زەوی و ژێر زەوی هەیە حەپەلوشـی دەکات؛ بۆ کەڵەکەکردنـی سـەرمایە و بەهەژارهـێڵانەوەی کرێکـاریش، لەبـری

زیادکردنی ماوەی کار و هەڵگوشینی وزەی کرێکار، دەیان ئامرازی فریودەری وەک یانە شەوانەییەکان دەخاتە بەردەست کرێکارەوە و بەڕۆژ هەرچی پەیدا کردووە بەشەو لێی دەستێنێتەوە؛ کرێکار و کرێگرتەی گۆڕیوە بە کارمەند و مووچەخۆر و بەخەونی بۆرژوازانە هەمووانی پاسیڤ کردووە. بۆ دوورخستنەوەی شەڕیش لەسەر خاکی خۆی، دەیان سیناریۆ و پیلانگێڕیی گڵاو لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و جیهانی سێیەمدا دەنێتەوە و لەولاشەوە خۆی وەک فریادڕەسێک قوتدەکاتەوە. جاڕی هەڵبژاردن و دونیای ئازاد دەدات و کۆمەڵێک بژاردە دەخاتە بەردەستمان هەموویان ساختەن و وەک یەکن.

زاراوەی دیموکراسی هەروا وشەیەکی سادە نییە، جگەلەوەی هاومانای دەسەڵاتی گەلە، هاوکات دژەکەشی(دیکتاتۆری) وەک خۆی تەفسیرێکی زۆر هەڵدەگرێت. ڕەچەڵەکی دیموکراسی دەگەڕێتەوە بۆ جمێنێکی یۆنانیی کۆن، کە گوزارشت لە ڕق و کینە دەکات، دواتر لە دیالۆگەکانی ئەفلاتۆنیشدا باسکراوە. لەلایەکی ترەوە وشەی (دیکتاتۆری) لە کۆماری ڕۆمانیاوە هاتووە، کە بەمانای بارودۆخێک دێت لەکاتی جەنگدا، لەو کاتەدا دۆخی نائاسایی بۆ ماوەیەکی کاتی ڕادەگەیەنرێت. دیکتاتۆری ڕۆمانی دادوەرێکی نائاسایی[1] بوو،

[1]MagistratusExtraodinarius.

دەسەڵاتێکی ڕەهای لە جێبەجێکردنی ئەو ئەرکانەدا هەبوو، کە لە دەرەوەی دەسەڵاتی ئاسایی دادوەردا بوون. لە سەرەتادا ئەرکەکەی بەناوی دادوەری گەلەوە[2] بوو، واتا دادوەری سوپای نیشتیمانی. هەمیشە رۆڵێکی سەربازیی دەبینی، لە گۆڕەپاندا سەرکردایەتیی سوپای دەکرد. بە کۆتایهاتنی ئەو ماوەی بۆی دیاریکراوە، دیکتاتۆر لە ئەرک و فەرمان دوور دەخرایەوە.

ڕەخنەکردنی دیموکراسییەتی لیبراڵیزم وەک بابەتێکی بنەڕەتیی فەلسەفی، گرنگترین جەمسەرەکانی فیکری سیاسیی هاوچەرخ کاریان لەسەرکردووە. وەک ئالان بادیۆ دەڵێت: ئەمڕۆ دوژمن نە ناوی ئیمپراتۆریەتە نە سەرمایە، بەڵکو ناوی دیموکراسییە. نوام چۆمسکییش دەربارەی "دیموکراسییەتی پروپاگەندەی میدیایی" و گەوجاندنی ڕای گشتی قسەی زۆری هەیە. لە ڕیزی ئەوانیشدا سلاڤۆی ژیژەک وەک وەڵامێک بۆ تێڕوانینی بزاوتی وۆڵ ستریت دەربارەی دووبارە بەرهەمهێنانەوەی دیموکراسی، لە کتێبی ساڵی خەونە ترسناکەکاندا دەڵێت: "چۆن درێژە بە دیموکراسی بدەین، بەم فۆرمە سیاسییەی ئێستا هەیەتی، کە بێتوانایی خۆی لە ڕووبەڕووبوونەوەی ئاکامە وێرانکەرەکانی ژیانی ئابووریدا سەلماند؟ ئایا ناوێک هەیە بۆ دووبارە دیموکراسییەتی بەرهەمهێنراو،

---

[2]Magister Populi.

که له هەناوی سیستەمی نوێنەرایەتی و فرەحیزبییەوە خۆی بەرهەم دێنێتەوە؟ بەڵێ هەیە: *دیکتاتۆریەتی پرۆلیتاریا*". مارکس باسی لە دیکتاتۆریەتی پرۆلیتاریا کردووە، کە چەمکێکی زانستییە بۆ (دەسەڵاتی سیاسیی چینی کرێکار)، ئەو لە دژی ئایدیا هەڵەکانی ئەنارشیزم دووپاتیکردەوە کە کرێکاران پێویستیان بە دەوڵەتە بۆ سەرکەوتن بەسەر بەرەنگاریی چینی چەوسێنەردا. چونکە "سەرجەم فۆرمەکانی دەوڵەت ئامرازێکن بەدەستی تەنها چینێکەوە بۆ کۆنترۆڵکردنی زۆرینەی کۆمەڵگا. تەنانەت لە فۆرمی ئەوپەڕی دیموکراسیشدا، دەوڵەت بریتییە لە *دیکتاتۆریەتی* چینێک (چینی باڵادەست)، ئەو چینەی خاوەنداریێتی و کۆنترۆڵی ئامرازەکانی بەرهەمهێنان دەکات. دەوڵەتی مۆدێرن دڕندەیەکی بیرۆکراسییە، بڕێکی زۆر لە سامان قووتدەدات کە بەرهەمی چینی کرێکارانە"[٣]. بەڵام لینین جگەلەوەی مارکسیزمی لە تیۆرەوە گۆڕی بۆ پراکتیتک، دیکتاتۆریەتی پرۆلیتاریای گۆڕی بۆ دیموکراسییەتی پرۆلیتاریا، کاتێک دەڵێت: "دیموکراسییەتی پرۆلیتاریا، کە یەکێک لە فۆرمەکانی بریتییە لە حکومەتی شورایی[٤]، گەشە و مەودایەکی داوەتە ئەو

---

[٣]) ئالان وودس، کتێبی (جیهان لە لێواری دۆزەخدا)، وەرگێڕانی بۆ کوردی: ناجی ئەفراسیاو. دەزگای جەمال عیرفان، ساڵی ٢٠١٦. لا. ١٠١.

[4]Soviet Government.

دیموکراسییەتەی پەیوەستە بە زۆرینەی زۆری خەڵکەوە، واتا چەوساوە و زەحمەتکێشەکان، کە لە جیهاندا هاوتای نەبووە"[٥].

چەند ڕۆژێک پێش نووسینی ئەم پێشەکییە، کۆندالیزا ڕایس[٦] ڕایگەیاند، ڕوخاندنی ڕژێمی سەدام حسێن بۆ هێنانەئارای دیموکراسی نەبوو. خاڵی دەستپێکی ئەم کتێبەش بریتییە لە ڕووداوی کەوتنی بەغداد لەژێر ئاڵای دیموکراسیدا. بەشی یەکەم بەناوی "لە دیموکراسییەتی براوەوە بەرەو دیموکراسییەتی تاوانبار" بەمشێوەیە دەستپێدەکات: "دیموکراسی لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا دەگەشێتەوە"، لەژێر ئەم ناونیشانەدا، گۆڤارێک کە ئاڵاهەڵگری لیبراڵیزمی ئابوورییە، چەند مانگێک پێش ئێستا دڵخۆشی خۆی دەربڕی بەرامبەر بە هەڵبژاردنەکانی عێراق و، خۆپیشاندانەکان لەدژی سوریا لە بەیروت[٧]. ڕانسێر دەڵێت ئەمە ئەو لێدوانەی وەزیری بەرگریی ئەمریکامان دێنێتەوە یاد کە دەربارەی ئەو تاڵانییەی لە پاش ڕووخانی سەدام حسێن ڕوویدا، وتی: "ئێمە ئازادیمان بۆ عێراقییەکان هێنا. ئاخر خۆ ئەنجامدانی کارێکی خراپیش

---

٥) سەرچاوە: سایتی نیگەتیف. وەرگێڕانی: وەلید عومەر.

٦)Condoleezza Rice، لە نێوان ساڵانی ٢٠٠١ بۆ ٢٠٠٥ ڕاوێژکاری ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوەیی ئەمریکا بووە، ساڵی ٢٠٠٥ بۆ ٢٠٠٩ وەزیری دەرەوەی ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا بووە.

7 The Economist, 5 March, 2005.

ئازادییە". لێرەوە ڕانسێر ڕەخنەیەکی ڕاشکاوانە بۆ دیموکراسییەتی لیبراڵیزم لە فۆرمە ڕۆژئاواییە دڕەندەکەیدا دەکات. لەگەڵ ئەوەشدا وەڵامێکی فەلسەفیی قووڵە بۆ نوخبەی ڕۆشنبیری ڕۆژئاوا، ئەوانەی کە ڕقیان لە دیموکراسییە و تەماهی لە نێوان دیموکراسییەت و ڕژێمی تۆتالیتاری لیبراڵیزمدا دەکەن، کە پشت بە خۆپەرستی و چاوچنۆکی و بەرخۆریی بێسنووری تاکەکان بۆ ژیانی دیموکراسی دەبەستێت. بۆیە دەربارەی لێدوانی وەزیرە ئەمریکییەکە ڕانسێر دەڵێت: "ئەم لێدوانە تەنها نوکتەیەکی ڕێکەوت نییە، لۆژیکێکە کە دەکرێت ڕەگەزە لێکترازاوەکانی کۆبکەینەوە: لەبەرئەوەی دیموکراسی بریتی نییە لە چامەی حوکمکردنی گەل لەلایەن خۆیەوە، بەڵکو بریتییە لە پشێوویی ئەو هەستانەی کە ئارەزووی تێربوون دەکەن، بۆیە دەکرێت و بگرە دەبێت بەزەبری چەک لەلایەن هێزێکی زەبەلاحەوە لە دەرەوە هاوردە بکرێت، بە تێگەیشتن لەوەی ئەو هێزە زەبەلاحە تەنها دەوڵەتێک نییە کە خاوەنی هێزێکی سەربازیی لەڕادەبەدەرە، بگرە بەگشتی خاوەنی هێزی کۆنترۆڵکردنی پشێوویی دیموکراسیشە". سەرجەم ئەو تاوانانەی بەرامبەر گەلی عێراق کران، لەژێر ناوی بڵاوکردنەوەی دیموکراسیدا لەشێوەی بۆمب لە ئاسمانەوە دادەبارییە خوارەوە. ڕانسێر پێیوایە بەخشینی دیموکراسی بە گەلێک، بەمانای بەخشینی گرژی و پشێویش دێت، گرژییەک کە وادەکات لە دیموکراسی لە هەموو کایەکاندا

لەڕادەبەدەر بێت. بۆیە نووسەر دەگەڕێتەوە بۆ یەکەم ڕەخنە لە دیموکراسی لەلایەن ئەفلاتونەوە، لە یەکەم دیموکراسییەتی مرۆیی. چونکە دیموکراسی لە بنەڕەتدا بەمانای سەرهەڵدانی سیاسەت دێت لەپاش مەرگی چاودێریی خوداوەند. بۆیە دەڵێت: "دەبێت تێبگەین شەڕنگێزییەکە لە شوێنێکی دوورترەوە دێت. تاوانی دیموکراسی دژ بە نەزمی نەژاد و ڕەچەڵەکی مرۆیی بەپلەی یەکەم تاوانە، تاوانێکی سیاسییە، ڕێکخستنی کۆمەڵگایەکی مرۆییە بەبێ بوونی پەیوەندی لەگەڵ خوداوەند-باوکدا". ڕەنگە زەقترین فۆرمی دووڕوویی و ڕیاکاریی دیموکراسی بریتی بێت لە فۆرمە ئەمریکییەکەی. زۆرینەی خەڵک ئەوە دەزانن یەکەم شوێن کە سەرۆکی نوێی ئەمریکا (دونالد ترامپ) لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا سەردانی کرد شانشینی عەرەبیی سعودییە بوو، توندوتۆڵکردن و نوێکردنەوەی هاوپەیمانێتیی نێوان ئەمریکا و سعودییە لە کاتێکدایە تاکو ئێستا ئافرەتی سعودی مافی لێخوڕین ئۆتۆمبێلی نییە. بۆیە سادەترین پرسیار کە لەلای خەڵک دروستدەبێت ئەوەیە: ئایا بەڕاست ئەمریکا پەرۆشی تەشەنەپێکردنی ئازادی و دیموکراسییە لە ناوچەکەدا یان خزمەتکردنی کۆمپانیا فرەڕەگەز و زەبەلاحەکانی؟

لە ئێستادا لە کوردستان و ناوچەکە؛ مافی دەنگدان و دەنگی گەل و دیموکراسی بۆتە دروشمی دەسەڵاتی ئۆلیگارشیی نەوت و بازرگانەکانی ئیمپریالیزم. گەلی کورد پێش ئەوەی بە دروشمی

ساختە فریوبخوات دەبێت لە ماهییەتی خودی دیموکراسی تێبگات، بەر لە دوێنێ ئەمریکا (دایکی دیموکراسییەت) بەشانازییەوە گەورەترین بۆمب (دایکی بۆمبەکان)ی ئاراستەی ئەفغانستان کرد. دوێنێش تورکیا لەژێر ناوی دەنگی گەلدا، دەنگیدا لەسەر گەڕانەوەی سوڵتانییەت و خەلافەتی عوسمانی. لەڕاستیدا ڕێژەی ٥١% بە ٤٩% سەدان جار دیموکراسییەت و هەڵبژاردن دەخاتە ژێر پرسیارەوە، ئایا دەکرێت سیاسەتی گەلانی نێو وڵاتێک لەلایەن نیوەی ئەو وڵاتەوە بڕیاری لەسەر بدرێت؟! ڕەنگە ئەو ڕێژە کەمەی (١%) کە دەنگدانەکەی یەکلاییکردەوە، ئەو فاشیستانەی نێو وڵاتبن کە لە دەسەڵاتی ئۆلیگارشی و کەمینە سوودمەندن و درێژە بە تەمەنی گروپی حوکمڕان دەدەن.

دوای ڕاگەیاندنی ئەنجامی گشتپرسییەکەی تورکیا؛ سەرۆکوەزیرانی دانیمارک (لارس لۆک) وتی: "شتێکی سەیر و نامۆیە کە دەبینین دیموکراسییەت کۆتوبەندی دیموکراسییەت دەکات". هەڵبژاردن و سەروەریی ڕای زۆرینە لە سەرانسەی جیهاندا بووەتە جێگای پرسیار و مشتومڕ. پایەکانی دیموکراسییەت بریتییە لە سەرکەوتنی دەنگی زۆرینە بەسەر کەمینەدا، واتا ئەوەی بە نەرێ دەنگ دەدات چیتر دەبێت چەوساندنەوە و قۆرخکاریی ئەو لایەنە قبوڵبکات کە براوەیە، بەڵام هێشتا ئەمەش کێشەکە نییە، کێشەکە

لەوەدایە ئەوانەی بە دەنگدان دەچنە سەر حوکم کەمینیەکی دەسەڵاتدارن و چیتر گوزارشت لە دەنگدەران ناکەن. ئەوانەی دەنگ بە حیزبێک دەدەن، بێئاگان لەوەی گروپێکی ئەو حیزبە هەموو کاروبارەکانی وڵات بەڕێوە دەبات. نەک هەموو ئەوانەی دەنگیان داوە بەڵکو ئەوانەشی کە وەک نوێنەر هەڵدەبژێرێن، هیچ کاریگەرییەکیان لەسەر سیاسەت و ئیدارەدانی وڵات نییە.

ئەگەر ئەنجوومەنی نوێنەران و پەرلەمان وەک دەرەنجامی پرۆسەیەکی دیموکراسی، بریتی بێت لە نواندنەوەی کۆمەڵگا و گەل، ئەوا لە کوردستانی عێراقدا ئەم پرۆسەیە و ئاکامەکەی؛ چەند قاتی وڵاتانی تری جیهان دەکەوێتە ژێر پرسیار و لێپرسینەوەوە. لێرە حیزبێک کە هەڵگری پاشکۆی دیموکراسییە لە ڕێگەی هێز و هەیمەنەی ئابووری و سەربازییەوە پەرلەمانی داخستووە، کەچی بانگەشەی گشتپرسی و دەنگی گەل دەکات، واتا دەبێت گەل بڕیار بدات. ئەمە لە کاتێکدا بانگخوازانی دیموکراسی لە ئەوروپا و ئەمریکا ئاگایان لە وردودرشتی ئەم ڕەفتارە (نادیموکراسییانەیە)، بەڵام بەهۆی بەرژەوەندیی کۆمپانیا نەوتییەکانیان و تاڵانکردنی زیاتری سامانی وڵات، بەردەوام پاڵپشتی لەو دەسەڵاتە دەکەن کە بووەتە هۆی (پێشێلکردنی دیموکراسی). سەمیر ئەمین ئابووریناس و مارکسیستی فەرەنسی پێیوایە لە وڵاتانی جیهانی سێهەمدا "دەوروبەرەکانی سیستەم"، کاتێک دیموکراسییەت ناتوانێت ملکەچی

خواســتەکانی ســەرمایەداریی دڕنــدە و وەحشــی ببێتــەوە، دەبێتــە مەهزەلـە و کۆمیدیایـەکی تراژیدی، یان دیموکراسییەتێکی ساختە و بێنــرخ، ئــەمین لــە کتێبــی ڤایرۆســی لیبراڵــدا دەنووســێت: "لێــرەدا پراکتیزەکردنی دیموکراسییەت لە هەموو ناوەڕۆکێک بەتاڵ دەبێتـەوە، ڕێگا بۆ ئەو شتە خۆشدەکات کە ناوی دەنێم "دیموکراسییەتی ئاست نـزم". چونکـە مـانۆڕە نیمچـە سـەربازییەکانی چەنـد توێژێـک جێگـای بەرنامـەی حیزبـەکان دەگرێتـەوە". ئەمـەش دەبێتـە هـۆی سـەرهەڵدانی پەرچــەکرداری تونــدوتیژتر و پاشەکشــێی کولتــووری، هــەروەها کـۆدەنگی لەســەر وەهمــی پشتبەســتوو بــە ئــاین و نەتــەوە و خێـڵ، یاخود ئیتنیکی شۆڤێنی، دێتە ئاراوە. ئەمڕۆ مرۆڤایـەتی چیتر مۆدێلی کـۆنی کۆیلـە و مێگـەلی جێهێشـتووە، حـاکم نازنـاوی خـۆی گـۆڕیـوە، بــاس لــە دەزگــای دەوڵــەتی دیموکراســی دەکرێــت کــە پشــت بــە سیســتەمی نواندنــەوە و نوێنەرایــەتی (واتــا دەنگــدان) دەبەســتێت. ڕانسیێر ڕەخنەی ئەم فۆرمە لە دیموکراسییەتی نواندنـەوە دەکـات، کـە سـەرەنجام هـیچ نییـە جگەلـە حـوکمڕانیی کەمینـە، کـە شـەرعییەت بـە زۆردار و سـتەمکار دەبەخشـێت. بۆیـە دەڵێـت: ئـەمڕۆ کۆمـەڵگاکان هاوشـێوەی دوێنــێ، گەمــە و یــاریی ئۆلیگارشــییەکان ڕێکیــدەخات. حــوکمێکی دیموکراســی بــەمانای وشــەکە بــوونی نییــە. فۆرمــەکانی حوکمڕانی هەمیشە لەلایەن کەمینەوە بەسەر زۆرینەدا پیادە دەکرێت. لەبەرئـەوە "دەسـەڵاتی گـەل" لەگـەڵ کۆمـەڵگای نایەکسـان و حـوکمی

ئۆلیگارشیدا ناتەبا و ناکۆکە. لەڕاستیدا ئەوەی ئەمڕۆ لە سیستەمی دیموکراسیدا بەدیدەکرێت، بریتییە لە گۆڕینی دەوڵەت بۆ ئۆلیگارشی، هەروەها گۆڕینی گەل بە حانوتی بەرخۆری. دەبینین دەسەڵاتی دیموکراسی هەوڵدەدات تۆڵە لە کایەی گشتی بکاتەوە و لە سیاسەت دایماڵێت. بەڵام دیموکراسییەت پرۆسەی خەباتە لەدژی مۆنۆپۆلکردنی ژیان، لەدژی بەتایبەتیکردن، لەدژی کۆتایی سیاسەت.

ملکەچبوونی دیموکراسی بۆ خواستەکانی بازاڕ و لۆژیکی سەرمایە، دەمانگەیەنێت بەو دەرەنجامەی کە دەنگدان بە: سپی یان سوور، زەرد یان نیلی، یاخود سەوز، هیچ جیاوازییەکیان نییە، چونکە چارەنووسی کۆمەڵگا لە شوێنێکی تر دەستنیشان دەکرێت: لە بازاڕ، دەرەوەی پەرلەمان. دەبینین ملکەچبوونی دیموکراسییەت بۆ بازاڕ، لە زمانی سیاسیدا بە (دەستاودەستکردنی دەسەڵات) تەعبیری لێدەکرێت، واتا گۆڕینی کەسەکان لەنێو حکومەت (نەک لە دەسەڵات)، ئەوانەی هەڵدەستن بە جێبەجێکردنی هەمان سیاسەت (گوێڕایەڵی و ملکەچبوون بۆ بازاڕ)، کە جێگەی ئەڵتەرناتیڤ و دەستاودەستکردنی دەسەڵاتی گرتووەتەوە. بۆیە ڕانسێر دەنگدان و هەڵبژاردن وەک پرۆسەیەکی ڕۆتینی و سواو تەماشا دەکات، ئەو جیاوازییەک لە نێوان کاندیدەکانی حیزبی حوکمڕان و کاندیدەکانی ئۆپۆزسیۆندا نابینێت. دەبینین زۆرجار کاندیدە ناڕازییەکان دەنگی زیاتر لە کاندیدە

حکومییەکان دەهێنن، بەڵام دواتر هەموویان خزمەتی یەک ئایدۆلۆژیا و یــەک سیســتەم دەکــەن. ڕانســێر ئــەم پرۆســەیە بــە پرۆســەی بــازاڕکردن دەچوێنێــت؛ بۆنموونــە کەســێک لــەنێو چەنــدین لقــی نانەواخانەیەکدا نانی یەکێک لەو لقانە هەڵبژێرێت کە ڕوویخۆشە یان دڵخۆشــی دەکــات. کــورد واتــەنی حیزبــەکانی نێــو سیســتەمی دیموکراسییەتی پەرلەمانی سێوێکن و کراون بە چەند لەتێکەوە.

ڕانسێر ئاشکرایدەکات کە ڕق لە دیموکراسی شتێکی نوێ نییە بە ئەندازەی کۆنیی دیموکراسی کۆنە، لەبەر یەک هۆکاری زۆر سادە: وشەکە خۆی گوزارشت لە ڕق دەکات. چونکە سەرەتا لە یۆنانی کۆندا وەک جمێن بەکاردەهات. ئیدی هەر وەک هاومانایەکی ڕق مایەوە، ڕقی ئەو کەسانەی پێیانوایە دەسەڵات مافی ئەوانەیە کە بەحوکمی پێگەی لەدایکبوون و لێهاتوویی، دەسەڵات دەگرنە دەست. لەمەڕ دیموکراسی ڕقێکی دوولایەنە لە ئارادایە، لەلایەک لەلایەن ئەوانەی ڕقیان لە سەروەریی گەلانە بەسەر خۆیاندا، لەلایەکی تر لەلایەن ڕەخنەگرانی نوێی دیموکراسیی ڕۆژئاوایی لە فۆرمە لیبراڵییە درنەدەکەیدا. ڕانسێر ئەم دوو فۆرمە ڕووبەڕووی یەکتر دەکاتەوە. ڕوونیدەکاتــەوە کــە نوخبــەی سیاســی و ئــابووری و ڕۆشــنبیر لەبەرئــەوە ڕقیــان لــە دیموکراســییە، چونکــە بــەمانای دواکــاریی لەڕادەبــەدەری جــەماوەر دێــت، کــە فشــار لەســەر حکومــەت دروستدەکات و شڵەژان و پشێوی دەنێتەوە، بەو هۆیەشەوە تاکەکان

دسپلین ناکرێن. ئەو نوخبانە ژیانی دیموکراسی بە دوژمنێکی سەرسەختی دیموکراسی دەزانن، بۆیە کار لەسەر ئەوە دەکەن ئەو وزە و توانا بەتینەی جەماوەر لە دابینکردنی پێداویستی و حەز و ئارەزووی کۆمەڵایەتیدا بەتاڵبکەنەوە. ئیدی دیموکراسی دەگۆڕێت بۆ کاڵای گەلێکی بەرخۆر و مەسرەفچی.

سەرەڕای ئەوەی پێشتر تەنها پیاوان (دیندار و خاوەن موڵک) مافی دەنگدانیان هەبوو، بەڵام فراوانبوونی مافە دیموکراسییەکان کە جگەلە پیاوانی ئایینی/خاوەن کارەکان خەڵکی دیکەش لەخۆدەگرێت، دەرەنجامی گەشەسەندنی خۆڕسکیی سەرمایەداری نییە، وەک چۆن گوزارشت لە داخوازییەکانی ناکات. بەڵکو بەپێچەوانەوە، قوربانییەکانی سیستەم پلەبەپلە بەدەستیانهێناوە، واتا چینی چەوساوە (هەژار، بێکار، کرێکار و ئافرەتان)، ئەوەش لە ئەنجامی خەباتێکی بێوچان بوو لە دژی سیستەم. بۆیە ڕانسێر جەخت لەوە دەکاتەوە کە: "دیموکراسییەت ئەو فۆرمە حوکمڕانییە نییە کە ڕێگە بە ئۆلیگارشی دەدات بەناوی گەلەوە هەیمەنە و دەسەڵاتداریی بکات، ئەو فۆرمەی کۆمەڵگاش نییە کە هێزی کاڵا ڕێکیدەخات. ئەو کردار و ئەکتەیە کە بەردەوام، مۆنۆپۆلی ژیانی گشتی لە دەستی حکومەتە ئۆلیگارشییەکان دەردەهێنێت و توانای گشتی بەسەر ژیاندا، لە دەستی هێزی سامان دەردەکات. ئەو هێزەیە کە پێویستە ئەمڕۆ زیاد

لە هەموو کاتێکی تر، لەدژی تێکەڵاوکردنی ئەو دەسەڵاتانە لەنێو یەک یاسای هەیمەنەدا، خەبات بکات. دووبارە دۆزینەوەی بێوێنەیی و دانسقەیی دیموکراسی، بەهەمان شێوە بەمانای ئاگابوون لە پەراوێزخستنی دێت". ئەوەی لەم بڕگەدا جێی سەرنجە ئەوەیە دیموکراسی لە فۆرمە لیبراڵییە هاوچەرخەکەیدا دووچاری گۆشەگیری و پەراوێزخستن بووەتەوە. مانا ڕەسەنەکەی شێوێندراوە.

کەواتە وەک ڕانسێر دەڵێت ئایندە چاوەڕوانمان ناکات، ئەوەی هەیە بریتییە لە کار و خەبات، بۆ ئەوانەی دەیانەوێت بە گێلی نەمرن. چونکە هیچ شتێک ڕزگارمان ناکات جگەلە ڕێڕەوێکی ئۆبێکتیڤ کە هەلومەرجی ڕزگاریی ڕادیکالانە دروستبکات. ڕەنگە دەوڵەت/دەسەڵات بتوانێت دەستبەسەر بازاڕ و کاڵا و میدیادا بگرێت، بەڵام ناتوانێت ڕێگری لە خەونی خەڵک بکات، خەون بە داهێنانی فۆرمی ژیانی هاوبەشەوە. بۆیە ئایدیای ڕزگاری لای چەپی نوێ جارێکیتر لە ئایدیای کۆمۆنیزمدا خۆی دەنوێنێتەوە. ئایدیای عەدالەتخوازی و نەهێشتنی ستەمکاریی کەمینە بەسەر زۆرینەدا. وەک ئەوەی بادیۆ لە کتێبی گریمانەی کۆمۆنیستیدا دەڵێت: "ئایدیای کۆمۆنیزم دەتوانێت ڕیاڵی سیاسەت بخاتەسەرپێ، لە چنگی دەوڵەت دەربازیبکات و بەرەو "دەوڵەتێکی تر"ی ببات. بەومانایەی

"دەوڵەتەکەی تر" خۆی لە دەسەڵاتی دەوڵەت و دەسەڵاتی خۆی خاوێنکردبێتەوە، واتا دەوڵەتێک بێت بۆ توانەوە".

وەرگێڕەکان

٢٠١٧-٥-٢٨